

לה פריסת שלום על ידי שליח, ובכך לא תבוא לעבור על "קול באשה ערוה".

אמר ליה רב יהודה: הכי אמר שמואל:

ע-ב אין שואלין בשלום אשה, כי שמא מתוך ששאלת שלום יהיו רגילים זה עם זה, ויבואו לידי חיבה. ואף על ידי שליח קיים חשש זה. (29)

אמר ליה רב נחמן: והלא אפשר לשלוח לה שלום על ידי בעלה, כלומר, אהיה אני שליח בדבר, ובאופן שכזה אין לחוש לחיבה.

אמר ליה רב יהודה: הכי אמר שמואל: אין שואלין בשלום אשה כלל, מפני שמרגיל לכה ודעתה אצלו.

שלחה ליה ילתא דביתהו [אשתו של רב נחמן, בשומעה את הדין ודברים שביניהם]: שרי ליה תגריה [עשה בקשתו מהר, ופטור אותו מלפניך], כדי דלא נישוויך [שלא יעשה אותך] כשאר עם הארץ!

אמר ליה רב יהודה: הכי אמר שמואל: אין משתמשין באשה, כדי שלא תתרגל לשהות בין אנשים.

אמר ליה רב נחמן: והלא עדיין קטנה היא בת!

אמר ליה רב יהודה: בפירוש אמר שמואל: אין משתמשין באשה כלל, בין גדולה ובין קטנה.

אמר ליה רב נחמן: נשרר ליה מר שלמא לילתא [ישלח אדוני פריסת שלום לילתא, אשתי].

אמר ליה רב יהודה: הכי אמר שמואל: קול באשה, דינו כדין ערוה, שנאמר "השמיעני את קולך". לפיכך אסור לשמוע קול אשה. (28)

ואם אשאל בשלום ילתא, הרי היא תשיבני לשלום, ואעבור על הדין האמור.

אמר ליה רב נחמן: והלא אפשר לך לשלוח

בעלה. תוס' ד"ה אין.

והב"ח כתב באבן העזר [כאן], שגם על ידי אדם אחר אינו אסור אלא לשלוח לה שלום, אבל לשאול בשלומה מותר אפילו על ידי אדם אחר.

ואולם, החלקת מחוקק והבית שמואל שם [בסעיף ו'] חלקו עליו, היות ומהגמרא בבבא מציעא משמע כי מה שמותר על ידי בעלה אסור על ידי אחר, ואפילו לשאול האיך הוא שלומה, אסור על ידי אחר. כי אולי האחר יגיד לה שפלוני שאל על שלומך, ויבאו לידי חיבה.

והביאו הפוסקים בשם הב"ח, שאדם הכותב איגרת לחבירו, יכול לשאול בשלום אשתו. אבל מה שכותבים בסוף האיגרת "ותאמר שלום

28. כתב הרשב"א בברכות [כד א], דוקא קול של שאילת שלום או השבת שלום, שיש בזה קירוב הדעת, אסור, אבל קול דיבורה בעלמא מותר.

29. הקשו התוס' מהגמרא בבבא מציעא [פז א], האומרת שהמלאכים שאלו בשלום שרה אמנו, והגמרא מקשה שם מהא דשמואל ש"אין שואלין בשלום אשה כלל", ומתרצת, שעל ידי בעלה שאני, ואילו כאן נאמר שאפילו על ידי בעלה אסור!?

ותירצו התוס', מה שמותר על ידי בעלה, היינו לשאול את בעלה מה שלום אשתו, אבל לשלוח לה ברכת שלום אסור אפילו על ידי

נכנס עמו רב נחמן בדין, ואמר ליה: מאי טעמא שמתיה מר לההוא גברא שכינה אותך "בר שויסקאל"?!

אמר ליה רב יהודה: משום שציער את משרתי, שהוא שלוחא דרבנן.⁽³¹⁾

אמר ליה רב נחמן: ונגדיה מר! הלא היה לך להענישו במלקות, ולא לנדותו.

דהא רב מנגיד [הלקה] על מאן דמצער שלוחא דרבנן.

אמר ליה רב יהודה: עונש דעדיף מיניה [ממלקות] עבדי ליה, עשיתי לו, שהנידוי חמור יותר ממלקות.⁽³²⁾

שוב שאלו רב נחמן: מאי טעמא אכריז מר עליה דההוא גברא, דעבדא הוא?!

אמר ליה רב יהודה: משום דרגיל איש זה דקרי [לקרות] לאינשי "עבדי". ותני, וכבר שנינו: כל הפוסל את האחרים, הוא עצמו פסול. וכמו כן אדם פסול אינו מדבר בשבחא של אחרים לעולם, אלא מדבר בגנותם.

ואמר שמואל: כל הפוסל, במומו פוסל!

אמר ליה רב נחמן לרב יהודה: מאי שייאטיה דמר הכא? [מה דרכו של אדוני כאן? "שיאטא" הוא מלשון דרך, כמו "לשוט בארץ"]. כלומר, למה באת לכאן?

אמר ליה רב יהודה: טסקא דהזמנותא שדר מר אבתראי [שטר הזמנה לדין שלח אדוני אליך]!

אמר ליה רב נחמן: השתא, שותא דמר לא גמירנא, וכי טסקא דהזמנותא משדרנא למר?! הלא אפילו את שיחתו של אדוני איני מבין, וכי אשלח לך הזמנה לדין?⁽³⁰⁾

אפיך רב יהודה דיסקא דהזמנותא מבי חדיה, ואחזי ליה [הוציא את שטר ההזמנה מחיקו, והראהו לרב נחמן]. ואמר ליה: הא גברא, והא דסקא [הנה אדוני חתום על שטר ההזמנה]!

אמר ליה רב נחמן: אף שאין אני ראוי לדרון אותך, בכל זאת, הואיל וכבר אתא מר להכא, לישתעי מיליה [יאמר אדוני את דברו], וילמד זכות על עצמו, כי היכי דלא לימרו אינשי: מחנפי רבנן אהרדי! שאם אפטרך בלא כלום, יאמרו בני אדם, שחכמים מחניפים זה לזה, ואינם דנים אותם דין תורה כשאר ישראל.

רב יהודה עצמו, ומנדין לכבוד הרב. ואפשר, שרב יהודה מדרך ענוה לא חלה השמתא בכבודו, שהרי אמת הוא שציער שלוחא דרבנן. מהרש"א.

32. משום שראה בו חוצפה יתירה, שביזה גם את רב יהודה עצמו. ולכן גם הכריז עליו שהוא עבד אף על פי ששמואל אמר רק לחשוש ולא להכריז כדלקמן. תוס' הרא"ש.

לזוגתך", זה אסור, דהיינו שאילת שלום, שאסור לשלוח לה אפילו על ידי בעלה.

30. אפשר ששכח רב נחמן מההזמנה לדין ששלח לרב יהודה, דמילתא דלא רמיא עליה דאינשי, לאו אדעתיה. מהרש"א.

31. לעיל פירש רש"י, שנדהו משום שביזה את

ואם לאו, שרק עכשיו בשעת מעשה אומר את ההלכה בשם רבו, אין שומעין לו, כי שמא מחמת המעשה שבא עתה לידו אומר הוא ששמע כן מפי רבו כדי לחזק את דבריו.⁽³⁴⁾

וכיון שרק עכשיו אתה אומר כן בשם שמואל, לאחר שבא מעשה לידינו, אין אתה נאמן על כך.

אמר ליה רב יהודה: הא איכא רב מתנה, דקאי כוותי, שאף הוא שמע מפי שמואל כדברים האלו.

ומספרת הגמרא: רב מתנה לא גר בנהרדעא, ולא חזיית לנהרדעא [לא ביקר בה] מזה תליסר שני [שלוש עשרה שנים].

ההוא יומא שאירע מעשה זה, אתא, בא רב מתנה לנהרדעא, ובא אצל רב נחמן.

אמר שאל ליה רב יהודה לרב מתנה: דכיר מר מאי אמר שמואל, כי קאי חדא כרעא אנודא וחדא כרעא כמברא [האם זוכר אדוני מה אמר שמואל כשרגלו האחת היתה על שפת הנהר, והרגל השניה על הגשר]!?

אמר ליה רב מתנה: הכי אמר שמואל: כל דאמר מבית חשמונאי מלבא קאתינא, עבדא הוא!

דהרי לא אישתיור מיניחו אלא החיא רביתא [נערה], לפי שהרג הורדוס את כל זרע בית חשמונאי, ולא הותיר מהם אלא נערה אחת.

וכיון שהוא היה רגיל לקרוא לאנשים "עבדי", הרי היא הוכחה שהוא עצמו עבד.

אמר ליה רב נחמן: אימר, הרי יש לומר, כי מה דאמר שמואל "כל הפוסל במומו פוסל", אמר כן רק למיחש ליה שהוא פסול. אבל לאכרוזי עליה שהוא פסול ודאי, מי אמר שמואל כן?!

אדהכי והכי, בינתיים [אתא ההוא בר דיניה מנהרדעא].

אמר ליה ההוא בר דיניה [אותו איש שתבע את רבי יהודה] לרב יהודה: וכי לדידי קרית לי "עבדא", לאיש מיוחס כמוני? דהרי אתינא מבית חשמונאי מלבא, הרי בא אני מבית חשמונאי, שהיו מלכים!

אמר ליה רב יהודה: הכי אמר שמואל: כל דאמר "מרבית חשמונאי קאתינא", עבדא הוא!

לפי שהרג הורדוס את כל זרע בית חשמונאי, ומלך תחתיהם. והוא עצמו היה עבד, אלא שקרא את בניו על שם בית חשמונאי. ומסתמא נשאו הוא ובניו נשים נכריות או שפחות, שהרי לא היו ישראל נותנים את בנותיהם לעבדים.⁽³³⁾

אמר ליה רב נחמן לרב יהודה: וכי לא סבר לה מר להא דאמר רב אבא, אמר רב הונא, אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא בשם רבו — אם קורם שבא לדידי מעשה זה שדן בו כבר אמרה להלכה זו בשם רבו, שומעין לו.

33. רש"י ורמב"ן.

אנו מאמינים לו, אין זה מפני שנחשוש לשקר, חס ושלום, אלא משום שאומר כן "בדדמי",

34. כתב הריטב"א ביבמות [צח א], הטעם שאין

וסימניך להבדיל בין הכשירה לפסולה: **טמא**
— **טמא**, וטהור — **טהור**!

משפחת דבי יונה, הקרויה על שם עוף
טהור, הרי היא כשרה. ומשפחת דבי
עורבתא, הקרויה על שם עוף טמא, הרי היא
פסולה.

שדיוח [השליכו] אנשי נהרדעא **להחוא**
ריגמא [אבנים] שרצו לרגום בהן את רב
יהודה מידייהו, והשליכום לנהר. ומתוך כך,
קם אטמא [נהיתה סתימה] **בנהר מלכא**,
שסתמו אבנים אלו את הנהר, ועצרו את
מהלכו, לפי שהיו אבנים מרובות ביותר.

וממשיכה הגמרא ומספרת על אמוראים
שהכריזו על אנשים פסולים ועל משפחות
פסולות:

מכריז רב יהודה בפומבדיתא [שהתגורר
שם]: **אדא ויונתן** [שמות אנשים], הם
עבדי!

וכן הכריז: **יהודה בר פפא**, הוא **ממזירא!**

וכן הכריז: **בטי בר טוביה** אף הוא עבד,
ו**ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא**,
מתוך גאוותו לא רצה לקבל גט שחרור,
ועדיין הוא עבד כנעני.

מכריז רבא במחוזא: בלאי, דנאי, טלאי,
מלאי, זנאי [שמות משפחות או מקומות],
כולם לפסול. פסולים הם מלבוא בקהל.

וכשרצה הורדוס לשאתה לאשה, **סלקא**
לאגרא ורמיא קלא [עלתה לגג ונשאה
קולה], **ואמרה: כל דאמר "מבית חשמונאי**
אנא", עבדא הוא, לפי שאני היחידה
שנשאתה מבית חשמונאי.

ומיד, **נפלה מאיגרא, ומתה** [הפילה עצמה
מהגג, ומתה].

לאחר ששמע רב נחמן כן מפי רב מתנה,
אברו עליה, על ההוא גברא, דעבדא הוא.

ומספרת הגמרא: **הוא יומא, אקרען כמה**
כתובתא בנהרדעא.

באותו היום, הוציאו הבעלים, שנשאו בנות
משפחה זו, את נשותיהם בלא כתובה, וקרעו
את כתובותיהן, לפי שנמצאו פסולות מלבוא
בקהל, ונישואיהן אינם נישואין.

כי נפיק, כשיצא רב יהודה מנהרדעא, נפיק
אבתריה [יצאו אחריו] אותם אנשי נהרדעא
שנפסלו על ידו, כדי למירגמיה [לרוגמו
באבנים] משום שגילה את פסולם.

אמר לחו רב יהודה: **אי שתיקו, שתיקו** [אם
תשתקו, מוטב לכם]. **ואי לא תשתקו,**
מגלינא עלייכו [אגלה עליכם] את **הא דאמר**
שמואל: תרתי זרעייתא [שתי משפחות]
איכא בנהרדעא. חדא מיקריא "דבי יונה",
וחדא מיקריא "דבי עורבתי". אחת מהן
כשרה, ואחת מהן פסולה. (35)

מתוך שסובר שהדין כן.

רבינא ורב אשי, מסדרי הש"ס, כתבו זאת בגמרא.
ועוד יש לומר, שלא ידעו מי הן המשפחות
שנקראו כן, ורב יהודה אמר להם שהוא יודע,
ויכול לגלות מי הן המשפחות. מהרש"א.

35. לא רב יהודה אמר זאת. שאם כן, הרי גילה
את פסולם, ולמה חזרו בהם מלרוגמו? אלא,

אמר רב יהודה: המשפחה הקרויה "גובאאי", גבעונאי הם. ועל שם שהיו גבעונים, נקראו בכבל "גובאאי". ואסורים הם בקהל, מגזירת דוד.

ואנשי הכפר דורנניתא, אף הם מזרע הגבעונים. שעל כן נקרא המקום "דורנניתא" משום שהוא "דראי" [כפר של] נתינאי, ו"נתינים" היינו גבעונים.

אמר רב יוסף: האי בי כובי דפומבדיתא [כפר הקרוי כן, הסמוך לפומבדיתא], כולם מזרע דעבדי הם.

אמר רב יהודה אמר שמואל: ארבע מאות עבדים, ואמרי לה, ויש אומרים, ארבעת אלפים עבדים, היו לו לפשחור בן אימר, כהן שהיה בימי ירמיהו. וכולם נטמעו בכהונה. מתוך שהיו אוכלי תרומה כדין עבדי כהנים, החזיקו עצמם לכהנים, ונשאו להם בנות כהנים.

[נטמעו] לשון נתערבו, כמו "נדמעו". ו"דימוע" היינו עירוב].

וכל כהן שיש בו עזות פנים, אינו אלא מהם, שעזותו מעידה עליו שהוא מאותם עבדים שנתערבו בכהונה.

אמר אביי: וכולהו [כל אלו משפחות העבדים של פשחור המוחזקים לכהנים] יתבן יושבים [מתגוררים] בשורא [שם מקום] דבנהרדעא.

ופליגא שמואל על מה דאמר רבי אלעזר.

דאמר רבי אלעזר: אם ראית כהן שנוהג

בעזות מצה, אל תהרהר אחריו שמא יש במשפחתו פסול. משום שזו היא תכונת הכהנים, שבעלי מריבה הם. שנאמר [הושע ד ד] "ועמך, כמריבי כהן".⁽³⁶⁾

וזה בניגוד לדברי שמואל, שאמר עזות פנים של כהן מעידה עליו שמזרע עבדים הוא.

אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב: כל הנזשא אשה שאינה הוננת לו [שפטולה לו על פי יחוס], כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו על ישראל, הוא מעיד על כל השבטים שמזרע קודש הם, ואין הוא מעיד עליו, לפי שפגם ביחוסו.

שנאמר [תהילים ל כה]: "שבטי יה — עדות לישראל". אימתי היו עדות לישראל, שהקדוש ברוך הוא מעיד עליהם שהם משלו? — בזמן שהשבטים הם שבטי יה.

אמר רב חמא ברבי חנינא: כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו, אין הוא משרה אותה אלא על משפחות מיוחדות שבישראל. שנאמר [ירמיה ל כה]: "בעת ההיא נאם ה', אחיה לאלהים לכל משפחות ישראל".

ומדייק רב חמא: "לכל ישראל" לא נאמר. אלא "לכל משפחות ישראל", רק לאלו שיש להם יחוס משפחה שהם ישראלים גמורים.

וממשיכה הגמרא לדרוש את מה דכתיב בהמשך הכתוב הזה:

"והמה יהיו לי לעם" —

אמר רבה בר רב הונא: זו מעלה יתירה שיש בין ישראל לגרים.

36. שהכהן, מתוך יחוסו וחשיבותו, הוא עומד במריבה ואינו שותק, כי לפי דעתו, מתוך

דאילו בישראל, כתיב בהו [יחזקאל לז כז] "והייתי להם לאלהים, והמה יהיו לי לעם", שאף על פי שעדיין אינם נוהגים כמו עם שלי, בכל זאת אני מקרבם. ומתוך כך, לבסוף הם נעשים לי לעם.

ואילו בגרים כתיב [ירמיה ל כא] "מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה', והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים", שאין מקרבים אותם מהשמים אלא אם כן הם מקרבים את עצמם תחילה להיות טובים. ולכן כתיב קודם "והייתם לי לעם", ואחר כך "ואנכי אהיה לכם לאלהים".

אמר רבי חלבו: קשים גרים לישראל כספחה, שהם כנגע צרעת לישראל, משום שאינם זהירים במצוות, וישראל הנמצאים במחיצתם נמשכים אליהם, ולומדים ממעשיהם.⁽³⁷⁾

שנאמר [ישעיה יד א]: "ונלזה הגר עליהם, ונספחו על בית יעקב".

ולמדים בגזירה שוה: כתיב הכא בגרים "ונספחו", והוא לשון נגע צרעת, וכתיב התם בפרשת נגעים "לשאת ולספחת".

אמר רבי המא בר הנינא: כשהקדוש ברוך הוא מטהר את השבטים ומייחסם, את שבטו של לוי הוא מטהר תחילה.⁽³⁸⁾

שנאמר [מלאכי ג ב]: "וישב מצרף ומטהר כסף, וטיהר את בני לוי, וזיקק אותם כזהב וככסף. והיו לה' מגישי מנחה בצדקה". ומשמעות "מטהר", היינו שבדרך את הכשרים ומבדילים מהפסולים.

אמר רבי יהושע בן לוי: כסף מטהר ממזורים! שאותם פסולים שנטמעו בתוך ישראל מחמת עושרם, הקדוש ברוך הוא מטהרם, ומכשיר אותם כישראל. וטעמו של דבר, שהיות ומשפחות רבות התערבו בהם, לא יבדיל אותם הקב"ה לעתיד לבוא. שנאמר: "וישב מצרף ומטהר כסף".

וסובר רבי יהושע בן לוי, שמשמעות "מטהר" היא, שמכשיר את הפסולים עצמם, ולא כמבואר לעיל, שמברר את הכשרים מתוך הפסולים.

והוינן בה: בשלמא אם נאמר שמשמעות הפסוק היא שיתבררו בני לוי, הכהנים הכשרים, מתוך הפסולים, שפיר ממשין הכתוב ואומר, שיהיו בני לוי, הכהנים הכשרים, "מגישי מנחה, בצדקה". שתתברר צדקתם [כשרותם] של הלויים הללו. אבל לדברי רבי יהושע בן לוי, המבאר את הפסוק שגם הפסולים עתידים להטהר, מאי, מהי משמעות ה"צדקה" בסיפא דקרא, "והיו לה' מגישי מנחה בצדקה"?

37. כך פירש רש"י. והתוס' הוסיפו בשמו, לפי שאינם בקיאים במצוות הם מביאים פורענות. ועוד כתבו, שיש מפרשים, לפי שכל ישראל ערבין זה לזה. ודחו התוס' פירושם, שהערכות לא היתה על הגרים, אלא רק על עם ישראל.

38. הטעם מבואר בילקוט: אמר רבי זעירא,

חשיבותו אין לו לעבור על מדותיו. וזה כוונת הכתוב שאמר בתחילה "אך איש אל ירב", שאיש ישראלי ראוי לו לשתוק במריבה, וזהו יחוסו, אבל עמך אינו נוהג כך, אלא עושין כמריבי כהן, כאילו הוא מיוחס וחשוב ככהן שאינו שותק במריבה. מהרש"א.